

Wydarzenia

By wznieść się ponad szczyty...

Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX w.

Po obu stronach wspianego pasma gór karpaccy, które są wspólnym diademem dwóch braterskich narodów, rozciągają się nasze republiki. (...) dlatego też kulturalną współpracę czesko-polską ożywiała zawsze jedność ducha i serca. Z tej jedności tryskało poznanie, jak bliskie są sobie dusze polska i czeska, jak jednakowe są nasze życzenia i jakie mają nasze stosunki znaczenie dla prestiżu kultury słowiańskiej.

K. Domin

Archiwum Nauki PAN i PAU, kontynuując współpracę z Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej, połączonym z Instytutem Masaryka, a także z Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze, w ramach drugiego już wspólnego programu badawczego zatytułowanego „Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX w.”, postanowiło po 10 latach jej trwania podjąć kolejne wspólne działania i zaprezentować bohemicą ze swojego zasobu szerszej grupie odbiorców. W wyniku rozmów i konsultacji z kolegami, archiwistami z Pragi, zrodził się pomysł zorganizowania konferencji i opracowania wspólnej wystawy, poświęconych kontaktom uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX w. Zarówno posiedzenie naukowe, jak i ekspozycja mają jedynie przybliżyć wybrane zagadnienia z bogatej palety stosunków polsko-czesko-słowackich w nauce i kulturze.

Fotografia ze zjazdu naukowego w Pradze.

Od lewej:
Jerzy Kreiner,
Zygmunt Grodziński,
Ota Oliva.

29 VI 1964

Konferencja polsko-czechosłowacka w Zakopanem w dniach 6–8 IX 1924. Od prawej: Walery Goetel, inż. Václav Roubík, mjr Bronisław Romaniszyn

Celem, jaki przyświecał autorom wystawy, było zobrazowanie relacji uczonych z perspektywy materiałów badawczy kilkunastu dyscyplin, jak również archiwaliów dotyczących wybranych tematów, wspólnych dla Polski i Czechosłowacji. Zaprezentowano materiały ze spuścizn: historyka i slawisty Henryka Batowskiego (1907–1999); filologa i slawisty Stanisława Urbańczyka (1909–2001), etnologa Mieczysława Gładysza (1903–1984), geologa Walerego Goetla (1889–1972) i zoologa Zygmunta Grodzińskiego (1896–1982). Na wystawie przedstawiono ponadto archiwalia odnoszące się do trzech powiązanych ze sobą zagadnień, w które zaangażowani byli uczeni obydwu krajów. Zasygnalizowano niektóre kwestie związane z wytyczeniem granicy pomiędzy Polską i Czechosłowacją oraz dotyczące idei tworzenia parków narodowych na pograniczu polsko-czechosłowackim, a także problemu ochrony przyrody.

Dzięki temu został zaprezentowany niezwykle bogaty materiał archiwalny. Ekspozowane fragmenty korespondencji pozwalają wczuć się w ówczesny dyskurs i wymianę myśli, a także relacje towarzyskie pomiędzy uczonymi, bowiem w spuściznach znaleźć możemy przykłady szczerzej przyjaźni pomiędzy uczonymi polskimi i czeskimi, czego dowodem jest interesująca korespondencja Walerego Goetla z Radimem Kettnerem oraz Zygmunta Grodzińskiego z Otem Olivą. Fotografie z organizowanych wspólnie zjazdów, konferencji i spotkań przenoszą w realne miejsca, gdzie dochodziło do bezpośredniego kontaktu pomiędzy badaczami. Uchwycone okiem obiektywu panoramy Tatr, górską florą i fauną oraz codzienne życie górali uzmysławiają potrzebę ochrony przyrody, a zarazem wprowadzają w metafizyczny świat natury. Dyplomy i medale stanowią dowód wzajemnego uznania i szacunku. Wśród eksponatów spotkać można m.in. medal Josefa Dobrovskiego czy dyplom doktora honoris causa Uniwersytetu Františka Palackiego w Olomuńcu. Zachwycają unikatowe dokumenty dotyczące wytyczenia granicy, jak chociażby legitymacja Walerego Goetla, członka Komisji Delimitacyjnej do wyznaczenia granicy polsko-czechosłowackiej.

Wystawa „By wznieść się ponad szczyty...”, towarzyszy posiedzeniu pt. „Na różnych drogach nauki... Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX w.” Podczas spotkania w Auli Polskiej Akademii Umiejętności omawiane będą rozmaite kierunki współpracy polsko-czesko-słowackiej w minionym stuleciu. Przedstawione zostaną osiągnięcia i zasługi wybitnych językoznawców, historyków, lekarzy, przyrodników, spośród których wybrano sylwetki Mariana Szyjko-wskiego, Jaroslava Valenty, Rudolfa Kimli i Walerego Goetla. Paradoksalnie to właśnie te, jakże odmienne naukowe drogi znakomitych uczonych prowadziły bardzo często do wypracowania wspólnego zdania i osiągnięcia obustronnego sukcesu na różnych polach działalności, bez względu na liczne przeszkody polityczne, kulturalne czy materialne.